

10 mei 2019, Militaire Erehof 's-Gravenhage.

Dames en heren,

Jan Maurits Uytenhoudt, de oudste broer van mijn moeder, sneuvelde 79 jaar geleden bij -wat wel wordt genoemd- de 'Operatie Scheveningen'. Ik deel graag het verhaal van mijn oom Jan met u.

Ruim voor de Duitse inval in 1940 waren er al plannen gemaakt voor het sturen van Nederlandse vertegenwoordigers naar het buitenland. Ze moesten daar steun organiseren als de neutraliteit van ons land zou worden geschonden. Voor het vervoer van zo'n missie naar Engeland werd besloten gebruik te maken van watervliegtuigen van de Marine LuchtvaartDienst.

Op de Braassemermeer lag de 'Groep Vliegtuigen 2', aangeduid met de registratienummers R1 t/m R3. Dit waren Fokkers -nog geen jaar in gebruik- die bedoeld waren om torpedo's af te werpen. Omdat ze een rol zouden krijgen in de evacuatie van enkele ministers, een militaire delegatie en indien mogelijk het Prinselijk gezin, waren ze in de nacht van 9 op 10 mei ontdaan van hun bommenlast en de bemanning was bij de meeste toestellen geminiseerd naar twee koppen in plaats van de gebruikelijke drie.

De Braassemermeer was in de ochtend van de 10^e mei over land niet meer veilig te bereiken. Daarom werd besloten de vliegtuigen naar Scheveningen te laten vliegen om daar hun passagiers op te pikken en dan naar Engeland te vliegen.

Om acht uur vertrekken de eerste twee vliegtuigen van hun basis: de R1 en de R3. De R2 is nog op patrouille en zal later volgen.

Tegelijkertijd vertrekt het reservevliegtuig van de groep naar Scheveningen. Dat was de R4, die op het Vliegkamp De Mok op Texel was gestationeerd. Even later gevolgd door nog een watervliegtuig vanaf De Mok, de G8 die echter niet geschikt is voor personenvervoer. Het is bedoeld als escorte.

De R4 heeft Jan Uytenhoudt als vlieger en Nico Kooiman als boordwerktuigkundige. Zij vormden een gelegenheidskoppel. Kooiman was gekozen omdat hij lichter was dan de reguliere boordwerktuigkundige. Zo bleef er meer laadvermogen over voor passagiers.

Het lukt om met de R3 twee ministers te laten vertrekken. Zowel de R1 als de R3 zijn onderweg naar Scheveningen aangevallen door vijandelijke jagers. De R1 landt wel maar kan niet meer naar Engeland vliegen. De militaire delegatie staat op de boulevard te wachten en ziet even later dat de R4 landt en met nog draaiende motor het strand op komt. Direct wordt het aangevallen door een Messerschmidt Bf 109. De vlieger wordt getroffen en is buiten bewustzijn. De boorwerktuigkundige klimt uit het toestel maar wordt dan zwaar verwond. Beide gewonden worden naar een ziekenhuis gebracht. De toegesnelde bemanning van de R1 is hierbij behulpzaam. Het vliegtuig gaat in vlammen op. De operatie

Scheveningen wordt na dit debacle afgeblazen. Uytenhoudt sterft dezelfde dag, Kooiman twee dagen later.

Wel landt het escortevliegtuig nog en dat wordt eveneens in brand geschoten. De bemanning is er op tijd uit. Weer later landt de R2 ook nog maar die krijgt de opdracht terug te keren naar de basis. Vlieger Rombeek besluit een zuidelijke route te nemen. Zijn toestel wordt boven de Nieuwe Waterweg aangeschoten en moet een noodlanding maken op het eiland Rozenburg. De bemanning werd aangevallen door parachutisten uit een nabij gelande Junkers. Na de R2 in brand te hebben gestoken, konden ze ontsnappen met een langsvarend loodsbootje.

Uytenhoudt en Kooiman worden hier begraven en op de vermoedelijke plek van hun graf plaatsten de families gedenktekens in de vorm van houten kruisen. Step Rombeek, de vlieger van de R2, vriend en collega van Jan Uytenhoudt, plaatst het kruis op Jan's graf.

Medio 1942 krijgen nabestaanden, als ze al kunnen worden bereikt, het bericht dat de kruisen moeten worden verwijderd omdat er één, nieuw monument komt waar alle namen op komen te staan.

Mijn tante, de weduwe Uytenhoudt, laat het kruis van haar man's graf zo aanpassen dat ze het thuis kan ophangen. Daar ken ik het van. In 1980 geeft ze het in bruikleen aan een privé verzamelaar van gedenkwaardigheden uit de Tweede Wereldoorlog. Dat werd ik pas gewaar na mijn pensionering toen ik tijd vond om het archief van mijn al lang daarvoor overleden moeder uit te spitten.

Inmiddels waren mijn tante en de collectioneur ook overleden en was diens collectie spoorloos. Na driekwart jaar intensief speuren met hulp van enkelen die ik daarvoor veel dank verschuldigd ben, is het kruis in december van het vorige jaar boven water gekomen in het depot van het Nationaal Militair Museum. Het is nu onderdeel van de Rijkscollectie, maar wordt niet tentoongesteld voor het publiek. Gelukkig kan het binnenkort in langdurige bruikleen worden gegeven aan de Traditiekamer van de MarineLuchtvaartDienst, een museum op het vliegveld De Kooy bij Den Helder. Daar wordt het permanent tentoongesteld en kan het verhaal dat er bij hoort, worden verteld.

Tot slot enkele zinnen uit de condoleancebrief die de commandant van het Vliegveld De Mok, Van Hengel, schreef aan de weduwe Uytenhoudt.

Toen ik hem de noodlottig geworden opdracht gaf, wist ik en hij ook, dat de kans om deze uit te voeren, niet groot was en dat het risico bijzonder groot was. Niettemin ging uw man volkomen rustig en vertrouwend de lucht in. Op dat moment had ik grooten eerbied voor hem.

Deze eerbied zijn wij, die in vrijheid mogen leven, verschuldigd aan allen die hier begraven liggen.